

9. Про Методику нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення та населених пунктів: Постанова Кабінету Міністрів України від 23 березня 1995 р. № 213 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
10. Сацький Д. Масова оцінка землі – справедлива та ефективна база для розрахунку земельного податку / Д. Сацький // Землевпорядний вісник. – 2010. – № 3. – С. 44–47.
11. Соколовська А. М. Основи теорії податків : навчальний посібник / А. М. Соколовська. – К. : Кондор, 2010. – 326 с.
12. Якушик І. Природні ресурси: чи стимулюватимуть їх раціональне використання нові принципи оподаткування? / І. Якушик // Землевпорядний вісник. – 2010. – № 7. – С. 15–16.
13. International Valuation Technical Paper Mass Appraisal. – IVSC. 2005 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ivsc.org>.
14. Land (Real Estate) Mass Valuation Systems for Taxation Purposes in Europe. – Geneva : UN ECE, 2001. – 143 p.

Рецензенти:

Погріщук Б.В. – доктор економічних наук, доцент, директор Вінницького інституту економіки ТНЕУ;

Лесько О.Й. – кандидат економічних наук, професор кафедри ЕПОВ Вінницького національного технічного університету.

УДК 637(075.8)

ББК 45/46я

Сорока А.М.

**ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ
ПТАХІВНИЦТВА**

Національний університет біоресурсів
і природокористування України,
кафедра менеджменту ім. проф. Й.С.Завадського,
03041, Київ-041, вул. Героїв Оборони, 15 (корпус 10),
тел.: 0445278566

Анотація. Стаття спрямована на дослідження системи виробництва продукції птахівництва підприємствами та визначення можливості підвищення її ефективності.

Ключові слова: виробництво, ефективність, сільськогосподарські підприємства, продукція птахівництва, прибуток, збиток, рентабельність.

Annotation. The article is directed on research of the system of production of goods of the poultry farming in enterprises and determinations of possibility of increase of its efficiency.

Key words: production, efficiency, agricultural enterprises, products of the poultry farming, income, loss, profitability.

Вступ. Для аграрних підприємств основним видом операційної діяльності є сільськогосподарське виробництво. Кінцевими результатами такого виробництва (видами економічного ефекту) є, як відомо, валова продукція сільського господарства, товарна продукція, чиста продукція і прибуток. Найбільш динамічна галузь агропромислового комплексу – птахівництво. Птахівничі підприємства, застосовуючи найсучасніші технології і кроси птиці досягли показників кращих світових виробників, де продукція найдешевша та прибуткова.

Постановка завдання. Птахівництво – одне з важливих джерел продовольчої безпеки країни, тому її ефективний розвиток є вагомим фактором більшості країн світу. Проблеми розвитку птахівництва та підвищення ефективності виробництва його продук-

ції розглядаються в працях В.Г.Андрійчука, О.М.Брадула, І.В.Кушніра, О.Б.Стефаніва, О.М.Шпичака та ін.

Мета статті – дослідити напрями підвищення ефективності виробництва продукції птахівництва.

Завданнями дослідження є аналіз ефективності виробництва продукції птахівництва підприємствами та виявлення шляхів підвищення його ефективності.

У процесі дослідження застосовувалися загальнонаукові та спеціальні методи: монографічний – при вивченні й аналізі наукової літератури; аналізу та синтезу – при поєднанні складових економічних явищ в єдиному процесі; економічного аналізу – при дослідженні рівня й динаміки ефективності виробництва продукції птахівництва; зіставлення – для порівняння динаміки результатів діяльності досліджуваних підприємств та показників тощо.

Результати дослідження. Птахівництво – одна з найбільш механізованих й автоматизованих підгалузей сільського господарства, її продукція найпридатніша для поліпшення якості харчування людей. Воно має ряд переваг порівняно з іншими продуктами тваринництва, а саме: скороспілість, нижчу у 2–5 разів порівняно з м'ясом свиней і великої рогатої худоби енергоємність, швидше обертання грошових коштів від реалізації тощо. М'ясне птахівництво відіграє особливу роль у народному господарстві України. Воно забезпечує населення країни дієтичними висококалорійними продуктами харчування, які за поживністю переважають більшість продуктів харчування. Так, у м'ясі курей та індиків міститься до 23% протеїну й 17–24% жиру, у м'ясі качок і гусей – відповідно, 23–34% і 16–46%. У 100 г м'яса міститься 30–40% добової потреби в білках, необхідних для дорослої людини [1].

Зважаючи на ситуацію, у якій перебувають вітчизняні птахівничі підприємства, що супроводжується високими відсотковими ставками за користування кредитами, зростанням цін на складники для виготовлення кормів, відсутністю належної державної підтримки, податковим тиском на сільськогосподарського виробника та низькою платоспроможністю населення, знижується економічна ефективність їх виробничої діяльності. Вітчизняні птахівники відчувають досить обмежену підтримку з боку держави. Наприклад, ще до 2009 року для виробників продукції птахівництва існували прямі державні дотації на кілограм виробленої продукції. А з 1 січня 2009 року ці дотації були скасовані, що помітно ускладнило ситуацію для дрібних виробників галузі. Нині, згідно з Податковим кодексом України, для сільськогосподарських виробників, включаючи птахівників, існують такі пільги, як нульова ставка податку на прибуток (безстроково) і ПДВ-дотації (до 1 січня 2018 року).

Птахівництвом займаються переважно великі підприємства, оскільки впровадження прогресивних технологій, чітка спеціалізація та концентрація виробництва, широке проведення селекції не під силу селянським господарствам, дрібним і навіть середнім.

Сьогодні в Україні діють такі зразкові, високотехнічні потужні птахівницькі підприємства, як ЗАТ “Комплекс Агромарс”, ВАТ “Миронівський хлібопродукт”, СТОВ ППЗ “Королівський”, ВАТ “Птахофабрика “Київська”, ВАТ “Птахофабрика “Україна”, агрофірма “Березанська птахофабрика” тощо. Практично всі птахівницькі підприємства, що входять до Асоціації “Союз птахівників України”, є високорентабельними господарствами і їх частка найвища у виробництві вітчизняної птахопродукції порівняно з іншими типами підприємств [1].

Також розвиток птахівництва важко уявити без функціонування ефективної системи менеджменту, що дає можливість підприємствам нівелювати негативний вплив на їх діяльність різних чинників. До них належать ті, на які менеджмент безпосередньо

не може впливати, але може їх вплив пом'якшити (зовнішні: природні, політичні, економічні), і ті, на які впливає (внутрішні: технологічні, економічні).

У зарубіжній практиці, у системі управління корпораціями, значну увагу приділяють величині постійних затрат. Якщо постійні затрати є високими, то це свідчить про наявність значного ризику для бізнесу фірми [2].

Як зазначає американський фінансист Є.Брігхем, “якщо фіксовані витрати високі, то навіть невеликий спад у збуті може призвести до великого спаду в поточних прибутках та обороті мережі” [2].

У вітчизняній практиці використовується такий показник, як прибуток від реалізації. Крім того, для удосконалення системи управління корпорацією існує необхідність визначення взаємозв'язку між операційним левериджем і рентабельністю реалізації продукції [2].

В умовах ринкової економіки фінансова звітність господарюючих суб'єктів є одним з головних доступних засобів збору та групування економічної інформації для проведення аналізу. Дані звітів використовуються для оцінки ефективності діяльності підприємства. Більшість цих величин є однозначними й не можуть бути неточними або спірними. Для процесу формування показників звітів велике значення має спрямованість використання їх керівництвом підприємства [3].

Нами досліджено ефективність виробництва продукції птахівництва на прикладі ВАТ “Миронівський хлібопродукт” і ТОВ “Комплекс “Агромарс”.

Сьогодні компанія “Миронівський хлібопродукт” (ТМ “Наша Ряба”) щорічно виробляє 360 тис. тонн курятини. У 2010 році обсяг експорту склав 5% від загального обсягу виробництва курятини. У 2011 році очікується зростання обсягів експорту до 7–8%. Основними напрямками експорту при цьому є країни СНД, Близького Сходу й Середньої Азії. У 2008 р. на діяльність компанії продовжила позитивно впливати її вертикальна інтеграція, оскільки стабільні виробничі витрати в сукупності із зростанням цін на продукцію сприяли підвищенню прибутковості. Валова рентабельність за 2009 р. підвищилася до 30% порівняно з 2008 р. на 0,4 п. с.

Використовуючи дані річної звітності ТОВ “Комплекс “Агромарс”, визначимо ефективність діяльності за витратами та рентабельністю реалізації продукції. Рентабельність реалізації обчислюється шляхом ділення прибутку підприємства на обсяг реалізації продукції. У досліджуваному підприємстві рентабельність реалізації продукції у 2008 р. склала 56%, а у 2009 р. – 57%, що на 1 п. с. більше.

Якщо проаналізувати ефективність діяльності підприємств з виробництва продукції птиці на м'ясо за витратами у 2009 і 2010 рр. (табл. 1), то видно, що витрати підприємств були стабільними. Лише на 4,7 п. с. зменшилися інші прямі та загальновиробничі витрати. Це сталося в результаті застосування ефективного механізму управління інформаційними потоками, тобто знизилася витрати на здійснення управлінських функцій (витрати на підтримку інформаційних каналів, амортизація інформаційної техніки, витратні матеріали, зарплата обслуговуючого персоналу тощо).

Результати діяльності у 2010 р. покращилися порівняно з 2009 р. У 2010 р. рівень рентабельності (у нашому випадку збитковості) склав -4,4%, що на 18,1 п. с. менше, ніж у 2009 р. (-22,5%).

Останнім часом зусилля вчених, виробників і менеджерів підприємств значною мірою зосереджені на розробці та впровадженні ресурсозберігаючих технологій у виробництві м'яса птиці, головна мета яких – зниження витрат у розрахунку на одиницю виробленої продукції. Указана мета досягається, з одного боку, шляхом збільшення виробництва продукції, підвищення продуктивності та збереженості птиці, а з іншого, – застосуванням науково обґрунтованих технологій вирощування, які дозволяють більш раціонально витратити трудові, матеріальні та грошові ресурси.

Таблиця 1

Структура витрат на виробництво продукції птиці на м'ясо

Види витрат	2009		2010		Динаміка 2010/2009, %
	тис. грн	%	тис. грн	%	
Витрати – усього, у тому числі	6 243 487	100	7 152 391	100	1,1
прямі матеріальні витрати, з них	5 116 999,1	82,0	6 220 262	87,0	1,2
корми	3 622 658,4	58,0	4 563 688	63,8	1,3
нафтопродукти	137 706,9	2,2	137 088	1,9	1,0
оплата послуг і робіт сторонніх організацій	228 743	3,7	307 214,3	4,3	1,3
решта матеріальних витрат	1 127 890,8	18,1	1 212 272	16,9	1,1
прямі витрати на оплату праці	291 280,2	4,7	308 685,2	4,3	1,1
інші прямі витрати й загально-виробничі витрати – усього, з них	835 207,7	13,4	623 443,9	8,7	0,7
амортизація необоротних активів	232 450,1	3,7	231 752,8	3,2	1,0
відрахування на соціальні заходи	90 882,8	1,5	108 670,8	1,5	1,2
решта інших прямих і загально-виробничих витрат	511 874,8	8,2	283 020,3	4,0	0,6

Висновки. Отже, розвиток напряму виробництва м'яса птиці на фоні скорочення виробництва інших м'ясних напрямів пов'язаний з рядом причин. По-перше, організація виробництва характеризується більш високою ефективністю, оскільки розведення птиці та виробництво м'яса, як правило, зосереджені на одному підприємстві або в одній групі підприємств, як у досліджуваних підприємствах. Питома вага птиці, яка здається на забій м'ясопереробним підприємствам, становить усього 8–12%, і це переважно птиця яєчного напрямку, який ліквідується після закінчення періоду яйцекладки. У зв'язку зі специфікою організації виробництва, не виникає конфлікту інтересів між тваринницькими господарствами та переробниками, що має місце в інших напрямках виробництва м'яса.

По-друге, зазначене виробництво відмічається більш високою рентабельністю, що, насамперед, пов'язано з вищою репродуктивністю птиці. Вертикальна інтеграція в цьому напрямі дозволяє також підтримувати відпускні ціни на готову продукцію в кореляції із цінами на комбікорми. Якщо поголів'я худоби скорочується через збитковість багатьох тваринницьких ферм, то поголів'я птиці щороку зростає. Станом на 01.10.2009 р. в Україні налічувалося 215 млн. голів птиці, що на 4% більше, ніж на відповідну дату 2008 року.

Крім цього, у досліджуваних ТОВ “Комплекс Агромарс” і компанії “Миронівський хлібопродукт” широко розвинуто підрозділи менеджерів, які відповідають за свої напрями. Важливими напрямами їх діяльності є покращення селекційної роботи щодо створення нових і поліпшення існуючих кросів птиці та дослідження ринків збуту продукції. Ефективна робота в першому із цих напрямів дає можливість отримати та використати кошти з державного бюджету за програмою селекції у тваринництві й птахівництві на підприємствах агропромислового комплексу. Саме організована робота цих менеджерів впливає на реалізацію стратегії підприємств і забезпечує досягнення поставлених цілей, використовуючи потенційні можливості компаній та підвищуючи економічну ефективність їх діяльності.

Як видно з проведеного дослідження, у структурі витрат на виробництво м'яса птиці затрати на корми складають більше 60%. Тому їх зниження дозволяє виробляти дешевшу продукцію. Досягти цього можна за рахунок використання якісніших кормів, правильної підготовки їх до згодовування, застосування оптимальних рецептів комбікормів для кожної групи птиці, упровадження відповідних режимів і техніки годування птиці. При цьому особливо важливим є формування раціонів, збалансованих поживними речовинами, у першу чергу, щодо обмінної енергії, сирого протеїну, незамінних амінокислот.

Для збільшення виробництва сільськогосподарської продукції та підвищення її економічної ефективності необхідно здійснювати наукові дослідження, спрямовані на створення нової та вдосконалення існуючої техніки, розробку нових і вдосконалення існуючих технологічних процесів виробництва, переробки та зберігання сільськогосподарської продукції, удосконалення всього господарського механізму, ужиття відповідних заходів щодо захисту внутрішнього ринку, які не суперечать правилам та вимогам СОТ. У нинішніх складних ринкових умовах розвитку виробничо-збутової діяльності підприємств агропромислового комплексу важливим напрямом підвищення її ефективності є пошук нових ринків збуту як усередині країни, так і за кордоном. Формування ринку продукції птахівництва в намічених обсягах забезпечить безперебійне постачання високоякісною продукцією птахівництва її споживачів, стабільність процесу купівлі-продажу, а також досягнення такого рівня ціни, який би задовольняв потребу суб'єктів ринку.

1. Стефанів О. Б. Деякі аспекти формування пропозиції на ринку продукції птахівництва в Україні. Птахівництво : міжвід. темат. наук. зб. / О. Б. Стефанів ; ІП УААН. – Х., 2009. – Вип. 64. – 292 с.
2. Брадул О. М. Обліково-аналітичне забезпечення менеджменту корпорацій : монографія / О. М. Брадул. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2009. – 356 с.
3. Ткаченко А. М. Економічна інформація як ключовий елемент інформаційного забезпечення системи управління та планування господарської діяльності промислових підприємств : монографія / Ткаченко А. М., Лівощко Т. В., Шляга О. В. – Запоріжжя : Вид-во ЗДІА, 2009. – 362 с.
4. Андрійчук В. Г. Ефективність діяльності аграрних сільськогосподарських підприємств : теорія, методика, аналіз / В. Г. Андрійчук. – К. : КНТУ, 2005. – 292 с.
5. Кушнір І. В. Розвиток сільськогосподарського виробництва України в умовах світової інтеграції / І. В. Кушнір. – Миколаїв : МДАУ, 2008. – 297 с.

Рецензенти:

Михайлов С.І. – кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту ім. проф. Й.С.Завадського НУБіП України;

Єрмаков О.Ю. – доктор економічних наук, професор кафедри аграрної соціології та розвитку села НУБіП України.